

УДК 658.589

Л. О. Бойко,
к. с.-г. н., доцент кафедри економіки та фінансів,
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон, Україна
ORCID ID: 0000-0003-3699-6906

DOI: 10.32702/2306-6792.2020.15.41

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА ЗІ СТВОРЕННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОДУКТІВ

L. Boiko,
PhD in Agricultural Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Economics and Finance, Kherson State Agrarian and Economic University, Kherson, Ukraine

PRIORITIES OF ENTREPRENEURIAL DEVELOPMENT WITH THE CREATION OF INNOVATIVE PRODUCTS

Глобалізація світової економіки спонукає до нового типу виробничих відносин, піднімає питання щодо неперервного розвитку аграрного сектору, який спроможний розв'язати завдання пов'язані із забезпеченням світової продовольчої безпеки. Нині інноваційне підприємництво є одним із головних факторів підвищення глобальної конкурентоспроможності, що на пряму пов'язане з розвитком новітніх технологій, нововведеннями та економічним зростанням.

У статті визначено основні складові потенціалу галузі баштанництва України та Херсонської області. Досліджено динаміку виробництва баштанних продовольчих культур у Херсонській області. З'ясовано, що переробка некондиційної баштанної продукції малими формами підприємництва є прибутковим видом діяльності. Обґрунтовано доцільність створення підприємницьких структур з виробництва інноваційних продуктів переробки в галузі баштанництва для зайняття конкурентоспроможного нішового сегменту.

The globalization of the world economy prompts a new type of industrial relations, raises the issue of the continuous development of the agricultural sector, which is able to solve the problems associated with ensuring world food security. Currently, innovative entrepreneurship is one of the main factors in increasing global competitiveness, directly related to the development of the latest technologies, innovations and economic growth.

The purpose of the research is to study comprehensively the organizational and economic aspects of the functioning and effective development of growing and processing of watermelons, to identify and justify areas of entrepreneurial development with the creation of innovative products.

The article identifies the main components of the potential of the melon growing in Ukraine and Kherson region. The dynamics of production of melons and gourds in Kherson region is investigated. The reasonability of creating entrepreneurial structures for the production of innovative processing products in the field of melon growing for the occupation of a competitive niche segment is substantiated.

The development of the melon growing in Ukraine and the southern region can take place under such factors as the production of processed products, export orientation and the transition of small farmers into niche segments (production of innovative products, including grape fruitage).

Innovations will solve the problem of storage of crops grown by farmers in the fields of Kherson region in the absence of an adequate number of agricultural storage facilities. The technology of thickened watermelon juice production provides high-quality processing of even substandard products, which will allow to rational use the entire harvest gathered in the fields of Kherson region.

Thus, the nature of research in the field of determining the strategy for the entrepreneurial development for the production of thickened watermelon juice is an integral part of the socio-economic process of using new ideas in the conditions of the production potential of the southern region, which is focused on increasing the economic efficiency of production, introducing qualitatively new types of products in modern highly competitive economic conditions.

Ключові слова: підприємництво, баштанництво, кавуни, інноваційні продукти, бекмес.
Key words: entrepreneurship, melon industry, watermelons, innovative products, becmes.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Підприємництво є невід'ємною складовою національної економіки, а отже, і її конкурентоспроможності. Враховуючи зазначений фактор необхідно постійно розвивати цю сферу економічного життя. Для проведення якісних змін та виходу на новий рівень економічного розвитку аграрного сектору, надзвичайною актуальною темою є впровадження в сільськогосподарському підприємстві інновацій, прогресивних технологій, нових видів продукції. Інноваційна спрямованість підприємницької діяльності надає можливість суб'єктам господарювання отримати конкурентні переваги та зміцнити свої ринкові позиції.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Значний внесок у дослідження питань ефективного розвитку аграрних підприємницьких структур, виробництва та технології вирощування овочевих та баштанних культур зробили ряд науковців. Зокрема, Бутенко Д.С. та Довгополою Ю.С. [1] визначено специфічні риси господарювання в Україні, виявлено проблеми діяльності підприємницьких структур і проаналізовано рівень сприятливості умов ведення бізнесу згідно з рейтингом Doing Business, крім того ними обгрунтовано шляхи розвитку підприємницької діяльності суб'єктів ринку. Стратегічні напрями активізації модернізаційних зрушень сільського господарства України, на які варто орієнтувати свою діяльність сільськогосподарським підприємствам для забезпечення прибутковості та довгострокового розвитку, розробив Маслюк І.О. [2].

Вільхова Т.В. [3] дослідила сучасний стан та перспективи підвищення ефективності землекористування в Україні шляхом виробництва овоче-баштанної продукції. Науковцями Лимар В.А., Шашковою Н.І., Шапля О.С., Холодняк О.Г. [4] розглянуто сучасний стан та перспективи розвитку галузі баштанництва на Півдні України, упровадження інновацій за рахунок високопродуктивних сортів і гібридів, сучасних ресурсо — та енергозберігаючих тех-

нологій їх вирощування, спеціалізації та концентрації виробництва. Шапля О.С. [5] досліджує нові технології переробки баштанних культур: отримання високоякісної олії з насіння та сушені продукти.

Сидорук Б. [6] проаналізував енергетичний потенціал рослинницької галузі, в тому числі овоче-баштанних культур, а також запропонував основні шляхи щодо покращення його використання. Грибовою Д.В. [7] обгрунтовано та розроблено практичні рекомендації щодо інноваційного розвитку овочівницької галузі в умовах інтенсифікації виробництва. Тихоновою Н.О. [8] розглядаються питання, пов'язані з виробництвом та споживанням населенням України продукції плодоовочевої галузі, нею порівняно рекомендовані диференційовані норми споживання овочів на душу населення із фактичним рівнем споживання та зроблено висновки щодо перспектив зростання ємності національного овочевого ринку.

Як ми бачимо з аналізу літературних джерел, значна увага дослідниками приділена овочевій галузі, а питання вдосконалення підприємницької діяльності у баштанництві залишаються мало вивченими та актуальними.

МЕТА СТАТТІ

Метою дослідження є всебічне опрацювання організаційно-економічних аспектів функціонування й ефективного розвитку вирощування та переробки кавунів, визначення та обгрунтування напрямів розвитку підприємницького бізнесу зі створенням інноваційної продукції.

ВИКЛАД ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Баштанництво — важлива галузь виробництва сільськогосподарської продукції, яка користується значним попитом у населення. Тільки за останні 20 років у світі у 2,1 рази збільшилися посівні площі баштанних культур — кавунів і динь. Це прибуткова галузь агропромислового виробництва, рівень рентабельності їх вирощування може сягати 400—500%. За даними

Таблиця 1. Динаміка виробництва культур баштанних продовольчих у Херсонській області

Показники	Роки							
	2000	2010	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Зібрана площа, тис. га	24,9	30,0	25,8	26,4	24,3	24,2	22,7	22,5
% до площі по Україні	29,7	36,6	33,4	35,9	34,6	34,8	35,25	34,6
Валовий збір, тис. т	116,7	382,5	266,2	222,9	225,9	151,6	163,1	183,8
% до обсягу по Україні	31,3	50,9	38,8	38,6	38,7	34,9	32,65	33,1
Урожайність по Україні, ц/га	44,4	91,7	88,7	78,6	83,1	62,5	77,3	85,4
Урожайність по Херсонській області, ц/га	46,8	127,5	103,2	84,4	92,9	62,6	71,8	81,7

Джерело: розраховано автором за даними Головного управління статистики у Херсонській області [11].

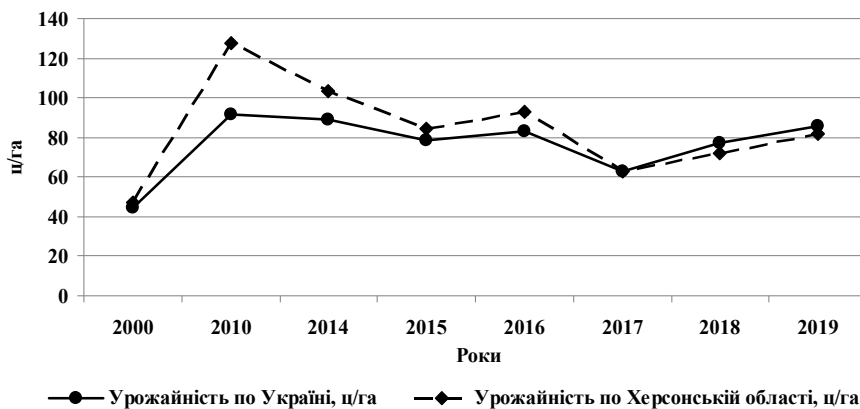

Рис. 1. Динаміка урожайності культур баштанних продовольчих, ц/га

Джерело: побудовано автором за даними Головного управління статистики у Херсонській області [11].

Таблиця 2. Виробництво культур баштанних продовольчих у 2019 р.

	Господарства усіх категорій		
	Площа, тис. га	Обсяг виробництва, тис. ц	Урожайність, ц/га
Україна	65,0	5557,6	85,4
Херсонська обл	22,5	1838,3	81,7
	Господарства населення		
Україна	62,0	5258,0	84,6
Херсонська обл	20,7	1633,8	79,0

Джерело: сформовано автором за даними Головного управління статистики у Херсонській області [11].

ФАО, площа посівів столового кавуна у світі щороку складає понад 3,5 млн га, валовий збір перевищує 105 млн т за середньої врожайності 30 т/га. Вирощують кавун більше ніж у 130 країнах світу, та незаперечним лідером з його виробництва є Китай, де з площі понад 1,8 млн га за рік збирають більше 70 млн т цих плодів. Загалом на азійські країни припадає близько 77% загальносвітової площі посівів кавуна, тоді як на європейські тільки — 9,5% [9].

В Україні посівні площі кавуна в останні роки не перевищують 85 тис. га, хоча на початку 90-х склали майже 132 тис. га, 2/3 цих площ припадає на південні регіони, зокрема

Херсонську, Миколаївську, Одеську, Запорізьку та південну частину Дніпропетровської області. Провідним виробником традиційно є Херсонщина, де щорічно зосереджується 60% площ посіву кавунів південного регіону [10].

Херсонська область вирощує 35% усіх баштанних культур в Україні, щороку площі під ними майже не змінюються і у 2019 р. вони займали 22,5 тис га, валовий збір склав близько 184 тис т із середньою врожайністю 82 ц/га (табл. 1, рис. 1). Основні виробники баштанних культур в області —

аграрії Голопристанського, Скадовського та Олешківського районів. Вони вирощують більше половини баштанних культур із загального обсягу області.

Однією з ключових проблем промислового баштанництва як в Україні, так і в Херсонській області є перехід виробництва з крупнотоварних сільськогосподарських підприємств у дрібнотоварні господарства населення, частка яких сьогодні складає понад 90% (табл. 2).

Така ситуація що склалася свідчить про те, що господарства населення виявилися більш адаптованими до специфіки ринкових відносин. Без значних капітальних вкладень, застосовуючи менш залежні від подорожчання енергоносіїв та інших матеріально-технічних ресурсів технології виробництва, сільгосптоваровиробники збільшують обсяги виробленої продукції.

Перехід до вирощування баштанних культур у господарствах населення та дрібних фермерських господарствах зумовив посилення відриву реального виробника від наукових надбань, новітніх технологій, якісного насіння, суттєво обмежив можливості інвестиційно-інноваційного розвитку цієї галузі. Водночас переміщення виробництва у приватний сектор забезпечує додаткові прибутки дрібним вироб-

Таблиця 3. Вміст основних хімічних речовин у плодах кавунів

Ступінь стиглості	Вид сировини	Суша речовина, %	Сума цукру, %	Моно цукри, %	У тому числі		Сахароза, %	Аскорбінова кислота, %	Кислотність, %	Нітрати, мг/кг
					Глюкоза, %	Фруктоза, %				
Незрілі	М'якоть	4,43	3,61	3,33	2,39	0,94	0,28	3,79	0,05	210,1
	Корка	4,43	1,53	1,26	1,17	0,09	0,27	2,55	0,13	371,1
Недозрілі	М'якоть	7,59	6,01	4,41	1,73	2,68	1,60	3,34	0,08	85,9
	Корка	6,26	2,39	2,30	1,08	1,22	0,09	2,64	0,08	252,1
Зрілі	М'якоть	9,63	7,34	5,15	3,48	1,67	2,19	3,01	0,08	25,0
	Корка	6,38	3,25	3,11	2,65	0,46	0,14	3,324	0,15	219,0

Джерело: за даними на основі [13].

никам і може бути чи не єдиним джерелом їхніх доходів. Дослідження показали, що витрати на виробництво баштанних у господарствах населення у півтора-два рази вищі, ніж у сільськогосподарських підприємствах, це пов'язано з неефективним використанням ресурсного потенціалу, застосуванням ручної праці, відсутністю інноваційних розробок і низькою механізацією технологічних процесів [12].

Багаторічний досвід свідчить про те, що баштанні культури мають важливе продовольче і кормове значення. Кавун — це вітамінний продукт харчування, що містить аскорбінову кислоту, легкозасвоюваний цукор, вітаміни, фолієву і яблучну кислоти, мікроелементи, що забезпечують позитивний вплив на організм людини. Вміст сухих розчинних речовин у кавунах становить 13,5%, цукрів (глюкоза, фруктоза, сахароза) — 14%. Крім того, плоди містять до 0,5% клітковини, 0,8% геміцелюлози, від 0,7 до 4,2% пектинових речовин, близько 0,7% білку, вітаміни А (0,1 мг%), С (до 13,7% мг%) та В1. У насінні кавуну зазвичай до 37% олії, яка за смаковими якостями не поступається оливковій (табл. 3).

Плоди баштанних культур використовують для виготовлення штучного меду, патоки, різних кондитерських виробів і варення. З насіння кавунів виробляють олію, яку застосовують для технічних і продовольчих потреб. Враховуючи наведене, ця культура є перспективною для ведення бізнесу малими та середніми формами підприємництва [14,15]. Вишукані смаки споживачів підштовхують виробників до пошуку нових бізнесових ідей. Одним із напрямів такого пошуку є не просто вирощування рослинницької продукції, а створення на її основі нових продуктів з більшою доданою вартістю. На сьогодні є новітні технології тривалого зберігання і переробки сільськогосподарської продукції [16—18].

Щосезону певна кількість продукції баштану, вирощеного в Херсонській області, залишається невикористаною. Частина нереалізованого товару — це нестандартні або некондиційні плоди, які не знаходять попиту у свіжо-

му вигляді і не можуть бути реалізовані на ринку. Інша частина лишається на полях через низьку ціну на продукцію, коли в розпал сезону вартість реалізації кавунів не покриває навіть витрати на їх збирання [19]. Щоб виробництво кавуна було рентабельним, вирощена продукція повинна бути максимально використана. І тут у нагоді стане відродження автентичних рецептів страв з кавуна, таких як кавуновий мед — бекмес, а також квашений кавун — продуктів, що є не тільки смачними, а ще й корисними, а головне — мають більшу додаткову вартість [20].

Туристичний кластер "Зелені Хутори Таврії" у Голопристанському районі на Херсонщині завдяки кооперуванню з жителями навколишніх сіл щоденно забезпечує ексклюзивним різноманіттям вражень до 950 туристів. Зокрема туристів приваблює висока якість місцевих кавунів і томатів, а також новий продукт для споживачів цілющий мед — бекмес. При переробці 1 т кавунів отримують 30 л готового продукту, у минулому сезоні ним вперше поласували майже 30 тис. туристів [21]. До кінця літа 2020 р. у межах проекту "Зелені хутори Таврії" заплановано введення в експлуатацію цеху з виробництва кавунового меду (бекмесу), де передбачено цього року виробити першу тону крафтової продукції.

Процес виготовлення бекмесу або кавунового меду дуже простий. Його виготовляють із кавунового соку, який зливають у жаровні і протягом 12 годин випарюють вологу на вогні. У народній медицині бекмес вживається для лікування застуди. З нього роблять суміш для вживання у поєднанні з цибульним соком або яблучним оцтом або вводять до складу розчину для полоскання горла. При кашлі змішують продукт з соком редьки і вживають по дві чайні ложки через кожні півгодини. Такий мед ефективний при хворобах серцево-судинної системи. У суміші з соком шипшини бекмес підвищує гемоглобін і посилює імунітет. Продукт корисний у боротьбі з патологіями клітин печінки, нормалізує їх стан. Зазначене вище свідчить про те, що кавуновий мед-універсальний про-

Таблиця 4. SWOT-аналіз підприємства з виробництва бекмесу

Можливості	Загрози
Партнерство з виробниками сировини. Розширення асортименту послуг в процесі діяльності. Участь у міжнародних семінарах і виставках-ярмарках. Освоєння нових ринків збуту	Політична нестабільність в країні. Обмеженість в кредитуванні. На даний вид діяльності значний вплив має вартість виробленого продукту. Жорстка система оподаткування. Низька купівельна спроможність населення
Сильні сторони	Слабкі сторони
Географічне розташування. Проведення фестивалів, ярмарок, традиції баштанництва. Випуск ексклюзивної продукції під власними торговельними марками. Особливі унікальні, оригінальні властивості підприємства. Відсутність на ринку великої кількості конкурентів. Наявність власних площ під посіви кавуна. Наявність родючих ґрунтів. Ціни на послуги будуть помірними. Надання постійним (оптовим) клієнтам знижок	Відсутності у світі образу Херсонщини як краю цікавого для оздоровлення та відпочинку. Нерозвиненість використання сучасних ринкових систем управління, організації праці. Відсутність підготовлених інвестиційних пропозицій для потенційних інвесторів

дукт. Крім народної медицини його використовують у кулінарних цілях як звичайний мед або густий сироп, в якості десерту або компонента для інших блюд, при виготовленні цукатів, а також для начинки різноманітних смаколиків або ватрушок.

Кавуновий мед не для всіх є корисним, його не рекомендується споживати людям, що страждають цукровим діабетом і тим, хто бореться із зайвою вагою. Зустрічається і індивідуальна непереносимість компонентів бекмесу. Обмежити вживання такого меду варто також і тим, у кого знижена функція нирок або при сечокам'яній хворобі, а при споживанні такого меду у великих кількостях, виникають симптоми гострого гастриту. Крім перерахованого застосування бекмес може також входити до складу різних косметичних засобів [21].

Дослідивши всі переваги бекмесового бізнесу, можна рекомендувати бажаючим відкриття свого бізнесу якому не буде конкурентів, тому що поки ця ніша вільна. Якщо мета не просто відкрити підприємство, а зробити його успішним, прибутковим та конкурентоспроможним, необхідно приймати об'єктивні та виважені рішення [22]. Необхідно чітко розуміти позиції свого підприємства на ринку, можливі перспективи та наявні проблеми, побачити та оцінити всі чинники, що впливають на прийняття рішень, а також визначити можливості розвитку. Для узагальненої оцінки проведемо SWOT-аналіз підприємства з виробництва бекмесу (табл. 4).

У SWOT-аналізі переважають сильні сторони, що допоможе обґрунтувати відкриття підприємства по виробництву бекмесу. Для вибору та обґрунтування конкурентної стратегії діяльності доцільно застосувати стратегію диференціації, що дозволить розвинути сильні сторони та здобути конкурентну перевагу.

Така стратегія дасть змогу створити певний імідж продукції, яка буде вироблятися.

Опрацювання у SWOT-аналізі слабких та сильних сторін дозволило визначити наступні тенденції. Серед сильних сторін визначальними є: географічне розташування та значні площі посіву баштанних культур, можливості проведення фестивалів, ярмарок, дотримання традицій баштанництва, випуск ексклюзивної продукції під власними торговельними марками та інше. Крім цього, цей бізнес не вимагає великого стартового капіталу, він базується на моделі сталого розвитку зі сприятливою кон'юктурою ринку. Серед слабких сторін найбільше виділяються: відсутність у світі образу Херсонщини як краю цікавого для оздоровлення та відпочинку, розвинених сучасних ринкових систем управління та організації праці а також підготовлених інвестиційних пропозицій для потенційних інвесторів.

ВИСНОВКИ

Розвиток галузі баштанництва в Україні, зокрема у південному регіоні, може відбутися завдяки наявності об'єктів переробки, орієнтованих як на власний ринок, так і на експорт, а також перехід невеликих фермерів в нішеві сегменти (виробництво інноваційних продуктів, зокрема бекмесу).

Інновації дозволять вирішити проблему зі зберіганням вирощеного фермерами на полях Херсонщини врожаю в умовах відсутності на сьогодні належної кількості сховищ. Технологія виробництва кавунового меду передбачає якісну переробку навіть некондиційної продукції, що дасть можливість раціонально використовувати весь отриманий на полях Херсонщини урожай.

Таким чином, характер досліджень у сфері визначення стратегії розвитку підприємництва

по виробництву бекмесу є складовою частиною суспільно-економічного процесу використання нових ідей в умовах виробничого потенціалу південного регіону, що орієнтований на підвищення економічної ефективності виробництва, якісно нових видів продукції в сучасних висококонкурентних умовах господарювання.

Література:

1. Бутенко Д.С., Довгопола Ю.С. Шляхи розвитку підприємницької діяльності в Україні. "Young Scientist", 2016. № 12 (39). С. 682—685.
2. Маслюк І.О. Напрями активізації модернізаційних зрушень у сільськогосподарському виробництві України. Сучасний стан наукових досліджень та технологій в промисловості. 2019. № 4 (10). С. 92—100. DOI: <https://doi.org/10.30837/2522-9818.2019.10.092>
3. Вільхова Т.В. Оцінка ефективності землекористування для беззбиткового виробництва та з розширеним відтворенням. "Young Scientist", 2016. № 5 (32). С. 31—35.
4. Лимар В.А., Шашкова Н.І., Шапля О.С., Холодняк О.Г. Шляхи інноваційного розвитку галузі баштанництва на півдні України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 38. 2020. С. 18—24.
5. Шапля О.С. Економічна ефективність переробки баштаної продукції. Економіка АПК, 2004. № 4. С. 89—93.
6. Сидорук Б. Перспективи розвитку виробництва енергетичних культур на Тернопільщині. Економічний дискурс. Вип. 4. 2015. С. 88—99.
7. Грибова Д.В. Інноваційний розвиток овочівницької галузі в умовах інтенсифікації виробництва / Д.В. Грибова // Економічний аналіз. — 2014. — Т. 18 (2). — С. 142—145. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_18\(2\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_18(2)_20)
8. Тихонова Н.О. Баланс виробництва та споживання овочевої продукції в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки, 2016. Вип. 11. С. 28—31.
9. Чим українські кавуни відрізняються від інших. URL: <https://www.seeds.org.ua/chim-ukraïnski-kavuni-vidriznyayutsya-vid-inshix/>
10. Книш В. Кавун в умовах краплинного зрошення. Овочівництво. 2018. № 12 (163). С. 50—53.
11. Головне управління статистики у Херсонській області. URL: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua>
12. Прокопа І.В., Беркута Т.В., Бетлій М.Г. Диференціація господарств населення за характером виробництва: наслідки ринкової трансформації. Економіка і прогнозування. 2010. № 3. С. 74—89.

13. Болотских А.С. Овощи Украины. Харьков: Орбита, 2001. — 1092 с.

14. Boiko V. Determinants of development of small and medium enterprises in the region of Kherson [Electronic resource]. Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal. 2017. Vol. 3. No. 2, pp. 22—29. URL: <http://are-journal.com/are/article/view/101/99>

15. Boiko V. Algorithm of developing competitive strategies and the trends of realizing them for agricultural enterprises. ScienceRise. 2016. Т. 2, № 1 (19), 30—34. DOI: 10.15587/2313-8416.2016.60349.

16. Бойко Л.О., Сложинська В.О. Сучасні тренди виробництва крафтової продукції з кавуна. Управління розвитком підприємства в умовах динамічної ринкової кон'юнктури: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 27 грудня 2019 р. / ТОВ "ВІПО", м. Київ, 2019. С. 145—147.

17. Бойко Л.О. Поточна кон'юнктура та цінова стратегія на ринку баштанних культур. Сучасний маркетинг: стратегічне управління та інноваційний розвиток: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції до 90-річ. заснув. ХНТУСГ, м. Харків, 30 квітня 2020 р. / Харків. нац. техн. Ун-т сіл. госп-ва ім. П. Василенка, м. Харків, 2020. С. 64—67.

18. Морозов Р.В., Бойко Л.О. Економічна роль біржової торгівлі та сучасні тенденції її розвитку. Агросвіт. 2018. № 9. С. 3—8.

19. Boiko V., Kwilinski A., Misiuk M., & Boiko L. Competitive advantages of wholesale markets of agricultural products as a type of entrepreneurial activity: the experience of Ukraine and Poland. Economic Annals-XXI. 2019. 175 (1—2). P. 68—72. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V175-12>

20. Херсонський кавун 2.0: Perezavantazhenня. URL: <http://apk-kherson.gov.ua/vystavky/khersonskiy-kavun-20-perezavantazhennia.html>

21. Кавуновий мед (бекмес) — унікальний продукт, виготовлявся тільки на Херсонщині. URL: <http://radioaskania.com.ua/2019/12/15/kavunoviy-med-bekmes-unikalnyi-pr/>

22. Бойко В.О., Бойко Л.О. Сучасні підходи до визначення поняття "конкурентоспроможність аграрних підприємств". Фінансовий простір. 2019. № 3 (35). С. 23—31. DOI: [https://doi.org/10.18371/fp.3\(35\).2019.190153](https://doi.org/10.18371/fp.3(35).2019.190153)

References:

1. Butenko, D.S. and Dovhopola, Yu.S. (2016), "Ways of entrepreneurial development in Ukraine", Young Scientist, vol. 12 (39), pp. 682—685.
2. Masliuk, I. (2019), "Directions of activation of modernization shifts in agricultural production of Ukraine", Innovative Technologies and Scien-

tific Solutions for Industries, vol. 4 (10), pp. 92—100. DOI: <https://doi.org/10.30837/2522-9818.2019.10.092>.

3. Vilkhova, T.V. (2016), "Assessment of Land Use Efficiency for Break-Even Production and with Expanded Reproduction", "Young Scientist", vol. 5 (32), pp. 31—35.

4. Lyamar, V.A. Shashkova, N.I. Shablia, O.S. and Kjolodniak, O.H. (2020), "Ways of Innovative Development of the Melon Growing in the South of Ukraine", Scientific Bulletin of Kherson State University, vol. 38, pp. 18—24.

5. Shablia, O.S. (2004), "Economic Efficiency of Melons and Gourds Processing", Ekonomika APK, vol.4, pp. 89—93.

6. Sydoruk, B. (2015), "Prospects for the Development of Agrofuel Crop Production in Ternopil Region", Ekonomichnyi dyskur, vol. 4, pp. 88—99.

7. Hrybova, D.V. (2014), "Innovative Development of the Vegetable Industry in the Conditions of Production Intensification", Ekonomichnyi analiz, vol. 18 (2), pp. 142—145, available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_18\(2\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2014_18(2)_20) (Accessed 30 June 2020).

8. Tykhonova, N.O. (2016), "Balance of Production and Consumption of Vegetable Products in Ukraine. Global and National Economic Problems", vol. 11, pp. 28—31.

9. SEEDS (2018), "How Ukrainian Watermelons Differ from Others", available at: <https://www.seeds.org.ua/chim-ukraïnski-kavuni-vidriznyayutsya-vid-inshix/> (Accessed 30 June 2020).

10. Knysh, V. (2018), "Watermelon Under Drip Irrigation", Ovochivnytstvo, vol. 12 (163), pp. 50—53.

11. General Board of Statics in Kherson Region (2020), available at: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua> (Accessed 30 June 2020).

12. Prokopa, I.V. Berkuta T.V. and Betlii M.H. (2010), "Differentiation of Public Households by the Nature of Production: the Consequences of Market Transformation", Ekonomika i prohnozuvannya, vol. 3, pp. 74—89.

13. Bolotskikh, A.S. (2001), Ovoshchi Ukrainy [Vegetables of Ukraine], Orbita, Kharkov, Ukraine.

14. Boiko, V. (2017), "Determinants of development of small and medium enterprises in the region of Kherson", Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal, Vol. 3, No. 2, pp. 22—29, available at: <http://are-journal.com/are/article/view/101/99> (Accessed 30 June 2020).

15. Boiko, V. (2016), "Algorithm of developing competitive strategies and the trends of realizing

them for agricultural enterprises", ScienceRise, vol. 2, no. 1 (19), pp. 30—34. DOI: 10.15587/2313-8416.2016.60349.

16. Boiko, L.O. and Slozhynska, V.O. (2019), "Modern Trends in the Production of Craft Watermelon Products", Upravlinnia rozvytkom pidpriemstva v umovakh dynamichnoi rynkovoi koniunktury: materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii [Management of Enterprise Development in the Conditions of Dynamic Market Conditions: materials of the International Scientific and Practical Conference], VIPO LLC, Kyiv, Ukraine, December 27, pp. 145—147.

17. Boiko, L.O. (2020), "Current Market Conditions and Pricing Strategy in the Melons and Gourds Market", Suchasnyj marketynh: stratehichne upravlinnia ta innovatsijnyj rozvytok: materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii do 90-rich. zasnuv. KhNTUSH [Modern Marketing: Strategic Management and Innovative Development: materials of the International Scientific and Practical Conference to the 90th Anniversary of Foundation of the Kharkov National Technical University of Agriculture Named After Petr Vasilenko], Kharkov National Technical University of Agriculture Named After Petr Vasilenko, Kharkiv, Ukraine, April 30, pp. 64—67.

18. Morozov, R. and Boiko, L. (2018), "The economic role of exchange trade and modern tendencies of its development", Agrosvit, vol. 9, pp. 3—8.

19. Boiko, V. Kwilinski, A. Misiuk, M. and Boiko, L. (2019), "Competitive advantages of wholesale markets of agricultural products as a type of entrepreneurial activity: the experience of Ukraine and Poland", Economic Annals-XXI, vol. 175 (1—2), pp. 68—72. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V175-12>

20. Department of Agriculture Development and Irrigation of Kherson Regional State Administration (2019), "Kherson Watermelon 2.0: Re-loading", available at: <http://apk-kherson.gov.ua/vystavky/khersonskiy-kavun-20-perezavantzhenia.html> (Accessed 30 June 2020).

21. Mediatsentr OTH Askaniia-Nova (2019), "Thickened Watermelon Juice is a Unique Product Made Only in Kherson Region", available at: <http://radioaskania.com.ua/2019/12/15/kavunoviy-med-bekmes-unikalnyy-pr/> (Accessed 30 June 2020).

22. Boiko, V. and Boiko, L. (2019), "Modern approaches to defining the concept "competitiveness of agrarian enterprises", Financial space, vol. 3 (35), pp. 23—31. [https://doi.org/10.18371/fp.3\(35\).2019.190153](https://doi.org/10.18371/fp.3(35).2019.190153)

Стаття надійшла до редакції 05.08.2020 р.